



TEME RECAPITULATIVE

Limba și literatura română

Clasa a V-a

Ediția a II-a

Cuvânt-înainte	3
Programa școlară pentru clasa a V-a	5

Tema 1: Arată-ne cine ești!

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	8
II. Evaluarea competențelor	13
Test 1 – Receptarea textului scris	13
Test 2 – Limbă și comunicare	17
Test 3 – Redactarea textului scris	19
Test 4 – Comunicarea orală	21

Tema 2: Scamatorii

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	23
II. Evaluarea competențelor	29
Test 5 – Receptarea textului scris	29
Test 6 – Limbă și comunicare	32
Test 7 – Redactarea textului scris	35
Test 8 – Comunicarea orală	36

Tema 3: Tărâmurile imaginației

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	37
II. Evaluarea competențelor	42
Test 9 – Receptarea textului scris	42
Test 10 – Limbă și comunicare	45
Test 11 – Redactarea textului scris	47
Test 12 – Comunicarea orală	50

Tema 4: În familia mea

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	51
II. Evaluarea competențelor	55
Test 13 – Receptarea textului scris	55
Test 14 – Limbă și comunicare	58
Test 15 – Redactarea textului scris	60
Test 16 – Comunicarea orală	62

Tema 5: Descopăr lumea jucându-mă

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	63
II. Evaluarea competențelor	68
Test 17 – Receptarea textului scris	68
Test 18 – Limbă și comunicare	71
Test 19 – Redactarea textului scris	73
Test 20 – Comunicarea orală	75

Tema 6: Tu ești modelul meu!

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	76
II. Evaluarea competențelor	81
Test 21 – Receptarea textului scris	81
Test 22 – Limbă și comunicare	84
Test 23 – Redactarea textului scris	87
Test 24 – Comunicarea orală	89

Tema 7: Darul prieteniei

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	90
II. Evaluarea competențelor	95
Test 25 – Receptarea textului scris	95
Test 26 – Limbă și comunicare	98
Test 27 – Redactarea textului scris	100
Test 28 – Comunicarea orală	102

Tema 8: Mireasma sărbătorii

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	104
II. Evaluarea competențelor	109
Test 29 – Receptarea textului scris	109
Test 30 – Limbă și comunicare	112
Test 31 – Redactarea textului scris	115
Test 32 – Comunicarea orală	117

Tema 9: Drumuri către carte

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	119
II. Evaluarea competențelor	124
Test 33 – Receptarea textului scris	124
Test 34 – Limbă și comunicare	127
Test 35 – Redactarea textului scris	129
Test 36 – Comunicarea orală	131

Tema 10: Tu cum vezi natura?

I. Exerciții de sistematizare și consolidare	132
II. Evaluarea competențelor	137
Test 37 – Receptarea textului scris	137
Test 38 – Limbă și comunicare	141
Test 39 – Redactarea textului scris	143
Test 40 – Comunicarea orală	144

SOLUȚII ȘI SUGESTII DE RĂSPUNS	147
---	------------

I. Exerciții de sistematizare și consolidare

Să citim cu atenție textul!

Era o dimineață de noiembrie rece și cenușie și ploaia cu găleata. Picăturile se prelingeau pe fereastră și peste literele întortocheate. Tot ce se putea zări prin geam era doar un zid pătat de ploaie pe partea opusă a străzii.

Dintr-odată ușa fu deschisă atât de violent, că micuțul ciorchine de clopoței de alamă atârnat deasupra ei se porni să sune cu zgomot și nu se mai liniști multă vreme.

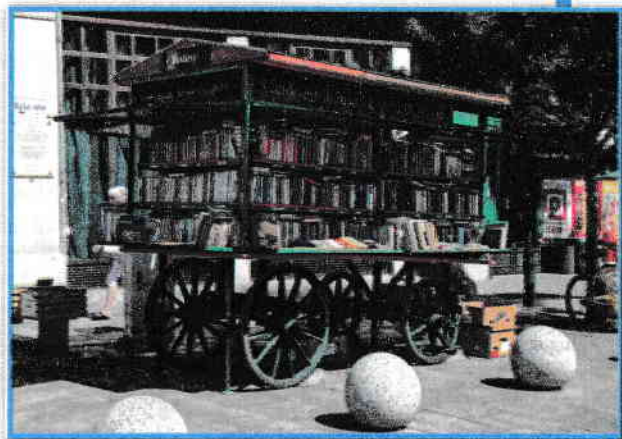
Făptașul zarvei era un băiețel gras, de vreo zece sau unsprezece ani. Părul castaniu-închis îi atârna ud peste față, haina îi era leoarcă de ploaie și picura, iar peste umăr purta un ghiozdan prins de o curea. Băiețelul era cam palid și gâfâia, dar, spre deosebire de graba de care dăduse dovadă până atunci, rămase acum încremenit în pragul ușii deschise.

În fața lui se afla o încăpere lungă și îngustă, ce se pierdea spre fund în semiîntuneric. De-a lungul pereților până sus la tavan erau rafturi înșesate cu cărți de toate mărimile și de toate formele. Pe podea se îngrămădeau maldăre de tomuri uriașe, iar pe câteva mese se înălțau stive de cărți mai mici, legate în piele și cu cotorul auriu. Din spatele unui zid de cărți înalt cât un stat de om, în celălalt capăt al încăperii, se zărea lumina unei lămpi. Iar printre razele ei se ridica din când în când câte un rotocol de fum, se dilata și apoi se topea mai sus în întuneric. Semăna cu semnalele prin care indienii își transmiteau veștile de pe un munte pe altul. Era limpede că acolo ședea cineva, și într-adevăr băiatul auzi acum un glas spunându-i destul de răstit de după zidul de cărți:

— N-aveți decât să vă mirați stând înăuntru sau afară, dar închideți ușa. Trage.

Băiatul ascultă și închise ușa încetșor. Apoi se apropie de zidul de cărți și privi cu băgare de seamă în spatele lui. Într-un fotoliu înalt din piele roasă ședea un bărbat îndesat și greoi. Era îmbrăcat în haine negre mototolite, uzate și parcă prăfuite. A avea o chelie mare și doar peste urechi i se zbârlea câte un smoc de peri albi. Fața îi era roșie și-ți amintea de un buldog rău. Pe nasul borcănat purta ochelari mici cu ramă de aur. Omul mai fuma și o lulea curbată, care-i atârna din colțul gurii, astfel că toată gura i se strâmbase într-o parte. Pe genunchi ținea o carte pe care probabil tocmai o citea, căci, închizând-o, își lăsase arătătorul gros al mâinii stângi între paginile ei – oarecum în chip de semn de carte.

Acum își scoase ochelarii cu dreapta și îl examină pe băiețelul gras care stătea în fața lui cu hainele picurând; uitându-se la el, își miji ochii, ceea ce îl făcea să semene și mai tare cu un câine ce vrea să muște. Apoi continuă:



— Ce mai flecușteț!

Pe urmă deschise din nou cartea și continuă să citească.

Băiatul nu prea știa ce să facă, de aceea rămase pe loc și-l privi cu ochi mari pe bărbat. În sfârșit, acesta închise iar cartea – ca mai înainte, lăsând degetul între pagini – și mârâi:

— Ascultă, băiete, eu nu pot să sufăr copiii. E drept că în ziua de azi toată lumea face mare caz de voi – dar eu nu! Nu sunt absolut deloc un prieten al copiilor. Pentru mine copiii nu sunt nimic altceva decât niște prostovani gălăgioși, niște nesuferiți care strică totul, murdăresc cărțile cu dulceață și le rup paginile, și nu se sinchiesc defel că cei mari ar putea să aibă și ei grijile și necazurile lor. Ți-o spun numai ca să știi de la bun început la ce să te aștepți. Și să mai știi că la mine nu există cărți pentru copii, iar alte cărți nu-ți vând. Asta e, și sper că ne-am înțeles!

Spusese toate acestea fără să scoată luleaua din gură. Apoi deschise din nou cartea și continuă să citească.

Băiatul înclină din cap în tăcere și dădu să plece, dar pe undeva i se părea că nu putea accepta fără replică această cuvântare, așa că se mai întoarse o dată și spuse încet:

— Dar nu sunt chiar toți așa.

Omul își ridică încet privirile și își scoase din nou ochelarii.

— Tot mai ești aici? Ia spune-mi, ce-ar trebui să fac să scap de unul ca tine? Ce lucru atât de important mai aveai de spus?

— Nimic important, răspunse băiatul încă și mai încet. Voiam doar... nu toți copiii sunt așa cum ați spus.

(Michael Ende, *Povestea fără sfârșit*, traducere de Yvette Davidescu)

► A. Să înțelegem textul!

Răspunde în enunțuri la următoarele întrebări legate de textul citat:

a. În ce anotimp se petrece întâmplarea relatată în textul dat?

.....

.....

b. De ce crezi că băiatul rămâne „încremenit în pragul ușii deschise”?

.....

.....

.....

c. Cum își dă seama băiatul că în spatele zidului de cărți se afla cineva?

.....

.....

.....

d. De ce este comparat anticarul „cu un câine ce vrea să muște”?

.....

.....

.....

.....

e. De ce crede băiatul că anticarul citea cartea pe care o ținea pe genunchi?

.....

.....

f. Ce diferențe observi între anticariatul din imagine și cel descris în text? Menționează două dintre acestea.

.....

.....

► **B. Să explorăm textul!**

a. Notează cuvântul-cheie din textul dat.

.....

b. Transcrie un enunț în care se menționează vârsta unui personaj din textul dat.

.....

c. Precizează câte o trăsătură fizică, respectiv una morală a fiecăruia dintre cele două personaje.

.....

d. Exemplifică, pe baza textului dat, două figuri de stil specifice descrierii.

.....

e. Transcrie o secvență care redă comunicarea nonverbală (gesturi, privire, mimică etc.).

.....

f. Menționează atitudinea bărbatului față de băiat, având în vedere enunțul: – *Ce mai flecușteț!*

.....

► **C. Vocabular, variație stilistică, forme corecte**

a. Transcrie, din textul dat, cinci cuvinte din câmpul lexical al *corpului omenesc*.

.....

b. Alcătuieste câte o propoziție în care cuvintele subliniate în următoarea secvență să fie folosite cu alt sens: *pe câteva mese se înălțau stive de cărți mai mici, legate în piele și cu coto-rul auriu.*

.....

c. Scrie sinonime pentru sensul din text al cuvintelor subliniate: *Era limpede că acolo ședea cineva, și într-adevăr băiatul auzi acum un glas spunându-i destul de răstit de după zidul de cărți.*

.....

.....

d. Alege varianta de răspuns pe care o consideri corectă. În enunțul *Era o dimineață de noiembrie rece și cenușie și ploua cu găleata.*, substantivul *găleata* este folosit cu sens:

– propriu de bază; – propriu secundar; – figurat.

.....

e. Subliniază varianta corectă:

Anticarul era *originar/original* din Ungaria.

Bărbatul din anticariat i-a vorbit băiatului pe un ton *glaciar/glacial*.

► D. Ortografie, ortoepie, punctuație

a. Precizează rolul semnelor de punctuație din enunțul:

— *Nimic important, răspunse băiatul încă și mai încet.*

.....

.....

b. Subliniază silaba accentuată din cuvintele: *dimineață, neazurile.*

.....

.....

c. Precizează numărul de litere și numărul de sunete din cuvintele: *ciorchine, gălăgioși.*

.....

.....

d. Transcrie două grupuri diferite de sunete din secvența: *haina îi era learcă de ploaie.*

.....

e. Rescrie textul, corectând greșelile de ortografie și de punctuație:

Văzând-ul pe anticarul atât de relaxat băiatul și-a dat sama că acesta are un servici foarte plăcut.

.....

.....

► E. Gramatică

a. Transcrie un verb la modul indicativ și un verb la modul imperativ din enunțul:

— *N-aveți decât să vă mirați stând înăuntru sau afară, dar închideți ușa.*

.....

.....

b. Notează timpul verbelor la modul indicativ din enunțul: *Băiatul înclină din cap în tăcere și dădu să plece, dar pe undeva i se părea că nu putea accepta fără replică această cuvântare, așa că se mai întoarse o dată și spuse încet.*

.....

.....

.....

c. Transcrie pronumele personale din următorul enunț și precizează, pentru fiecare, forma accentuată: *Fața îi era roșie și-ți amintea de un buldog rău.*

.....

.....

d. Precizează funcția sintactică pentru cuvintele subliniate în enunțul: *Nu sunt absolut deloc un prieten al copiilor.*

.....

.....

.....

e. Rescrie următorul enunț, trecând verbele la timpul viitor standard: *Băiatul ascultă și închise ușa încetișor.*

.....

.....

f. Transcrie un enunț exclamativ din textul dat.

.....

.....

► F. Să comparăm textele!

Citește cu atenție textul următor, compară-l cu fragmentul dat mai sus și răspunde sarcinilor de lucru formulate.



Primul anticar

Primii anticari – numiți și „hârțogari” – au apărut pe la noi abia pe la mijlocul secolului al XIX-lea. Cel dintâi anticar a fost Aron Zwiebel, un bătrân negustor de mobilă care a devenit „vânzător de cărți vechi” datorită unei

întâmplări: „A găsit, într-o zi, vreo câteva cărți vechi, printre care și una dintre cele dintâi tipărite sub domnia lui Matei Basarab, și a cărei valoare el nici nu putea s-o bănuiască. Peste câțva timp, un boier mare (povestea nu-i spune numele, dar se crede că ar fi fost chiar bătrânul Ion Brătianu) s-a dus pe la el, și văzând cartea aceea aruncată pe-o poliță, l-a întrebat cât cere pe ea.

— Douăzeci de galbeni! – i-a răspuns Zwiebel râzând, fiind convins că „hârtoaga” aceasta nu face niciun ban de cinci.

Dar mare i-a fost mirarea când boierul, foarte serios, după ce s-a mai uitat o dată la carte, a scos și i-a dat cei 20 de galbeni ceruți, o sumă enormă pe atunci, ba chiar și pentru timpurile de azi! Înțelegând ce folos s-ar putea trage din comerțul cu „hârtoagele”, comerț pe care nu-l exploatasă încă nimeni în țara noastră, Zwiebel s-a lăsat de mobile și s-a apucat de anticărie. Treburile au mers bine, foarte bine chiar, așa că a fost nevoit să-și ia ca ajutoare pe fiul său Mendel și pe nepotul său Amen.”

(Povești cu anticari, <https://deieri-deazi.blogspot.com/>)

1. Menționează un element comun celor două texte.

2. Prezintă o deosebire între texte în ceea ce privește raportarea la realitate.

3. Precizează natura/specificul surselor din care au fost preluate cele două texte.

4. Participi la un târg de antichități și îți atrage atenția un *banner* (cel din imagine) care nu conține niciun mesaj verbal. Propune tu un mesaj verbal care s-ar potrivi imaginii și contextului!

II. Evaluarea competențelor

TEST 1

Modul A – Receptarea textului scris

100 de puncte

Citește fiecare dintre textele de mai jos pentru a putea răspunde cerințelor formulate.

A. Schimbul de complimente care urmă, mișcările rotunde, zâmbirile și poftirile împrăștiară, în salonașul grenat, ca un abur de nobilă uitare și voie-bună. Nimeni nu băgă de samă când se strecurase, printre scaune, spre tablaua cu șerbet, Lizuca, năcazul doamnei Vasilian.

Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strâmbă și în chip cu totul nepermis pe trupușorul ei. Botinuțele îi erau pline de colb și

cu șireturile desfăcute. Colțunii* căzuseră și arătau niște piciorușe pârlite de soare, cu genunchii nu tocmai curați. Capu-i era foarte scurt tuns, băiețește, și arăta în rotunzimea lui felurite bulbucături neregulate. Năsușoru-i mititel ar fi avut nevoie de batistă, lucru pe care-l dovedeau și mânicile rochiței. Gura-i era cam mare și obrajii prea roși. Nu era deloc frumușică și delicată duduia Lizuca. Numai ochii căpriei, umbriți de gene negre, aveau în ei câte-o mică floare de lumină.

Fără să stea deloc în cumpănă și fără să-i pese de nobila adunare, Lizuca păși ușor, însă hotărât spre măsuța cu dulceață și, înfigându-și două degete în chisea, le scoase împodobite c-o bucată nestatornică de șerbet. Tocmai când se îndeletnicea s-o prindă cu gura și cu limba fără a pierde nimic, slujnicuța o zări și dădu un țipăt.

— Ce-i, *ma chère***? se întoarse cu mirare doamna Vasilian.

Dar când văzu despre ce era vorba, când înțelese ce contrast și ce sacrilegiu*** s-a produs în salonașul său grenat, sângele i se ridică brusc în obraji și-i fulgeră în ochi.

— Ce înseamnă asta, Eleno? vorbi ea apăsât, c-o voce scăzută, dramatic. De câte ori te-am făcut atentă asupra acestor lucruri? De ce-ai înlemnit? Ia-o!... Nu-nțelegi că, dacă o mai văd o clipă, trebuie să chemați doctorul?

(Mihail Sadoveanu, *Dumbrava minunată*)

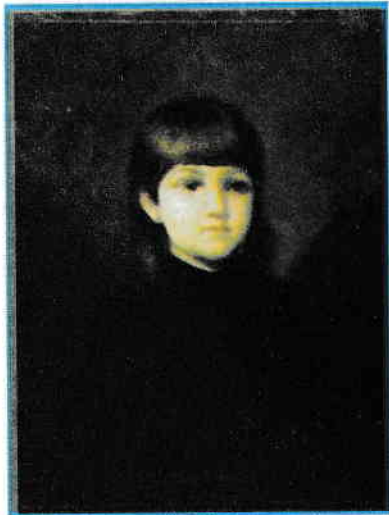
*colțuni – ciorapi

***ma chère* – fr. *draga mea*

****sacrilegiu* – profanare

B. Portretul este reprezentarea unei persoane (pictură, fotografie, sculptură etc.) atât conform trăsăturilor sale reale, cât și „tonusului” său. Portretul pe care și-l face artistul sieși este denumit autoportret.

Termenul se referă propriu-zis la o operă artistică (pictură, sculptură, desen, fotografie sau, mai pe larg, la o descriere literară). Această formă artistică, într-un anume sens, limitează posibilitățile creative ale artistului,



Sava Henția (1884-1904),
Portret de copil



Lexi (3 ani), portret intențional

întrucât acesta trebuie să păstreze asemănarea cu subiectul real: foarte probabil

că acesta este și motivul pentru care anumiți artiști (ca Michelangelo, de exemplu) n-au acceptat nicicând să se adapteze practicii portretului. [...]

În realitate, portretul nu este nicicând o simplă reproducere mecanică a trăsăturilor cuiva (asemenea unei măști de ceară modelată pe față sau după o oarecare imprimare fotografică); pentru a fi un portret, intră în joc sensibilitatea artistului, care interpretează trăsăturile modelului fie după gusturile sale, fie conform curentului artistic pe care-l urmează, fie conform caracteristicilor artei timpului în care realizează opera. Au fost artiști care au practicat abundent și aproape

exclusiv portretul și întregi civilizații care au refuzat portretul ca fiind „figură preluată din natură” (cum este arta greacă arhaică și clasică). Prezența sau absența portretului fizionomic în anumite civilizații (deși aveau mijloace artistice suficiente ca să poată realiza portretul) nu este o simplă problemă de gust față de o altă formă artistică, ci intră în joc anumite condiții mentale și ideologice care se reflectă în dezvoltarea acelor culturi și în condițiile societății în care viețuiesc și creează artiștii.

(text adaptat după <https://ro.wikipedia.org/>)

Serie răspunsul pentru cerințele de mai jos cu privire la textele date.

- 1. Notează două structuri (*epitete) prin care sunt evidențiate trăsături fizice ale Lizucăi.** **10 puncte**

.....

.....

- 2. Portretul este reprezentarea:**

- a. unui peisaj. c. unei persoane.
b. unei acțiuni. d. unei stări sufletești. **10 puncte**

Serie litera corespunzătoare răspunsului corect: .

- 3. Portretul limitează posibilitățile creative ale artistului deoarece acesta:**

- a. trebuie să fie atent la detalii.
b. trebuie să folosească anumite culori.
c. trebuie să obțină cea mai bună imagine a modelului.
d. trebuie să păstreze asemănarea cu subiectul real. **10 puncte**

Serie litera corespunzătoare răspunsului corect: .

- 4. Prezintă două diferențe dintre imaginile inserate în textul B.** **10 puncte**

.....

.....

.....

- 5. Notează „X” în dreptul fiecărui enunț pentru a stabili corectitudinea sau incorectitudinea acestuia, bazându-te pe informațiile din text.** **20 de puncte**

Enunțul	Corect	Incorect
a. Doamna Vasilian este încântată de apariția Lizucăi.		
b. Toți pictorii au practicat portretul.		
c. În salonașul în care intră Lizuca se afla doar doamna Vasilian.		
d. Artă greacă arhaică și clasică a cultivat portretul.		
e. Portretul nu este o simplă reproducere mecanică a trăsăturilor cuiva.		

6. Menționează, în câte un enunț, tiparul textual din fiecare dintre fragmentele de mai jos:
- a. „Era o fetiță mărunțică, însă voinică și plinuță. Rochița de doc albastru stătea strâmbă și în chip cu totul nepermis pe trupușorul ei.”
- b. „Portretul este reprezentarea unei persoane (pictură, fotografie, sculptură etc.) atât conform trăsăturilor sale reale, cât și „tonusului” său. Portretul pe care și-l face artistul sieși este denumit autoportret.”

10 puncte

.....

.....

.....

7. Explică, în 50 – 60 de cuvinte, relația dintre textul B și imaginile asociate acestuia.

10 puncte

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. Citește următoarea prezentare a picturii realizate de Sava Henția, *Portret de copil*, și extrage o informație pe care o consideri importantă pentru înțelegerea tabloului, motivându-ți alegerea în 30 – 50 de cuvinte.

10 puncte

Portret de copil, vedere frontală, este realizat într-o lumină clar-obscur. Tratarea realistă cu treceri și acorduri fine de culoare, încărcată de brun, este caracteristică perioadei neoclasic-academistă a picturii românești de sec. XIX. Atmosfera este intimă și discretă, artistul insistând asupra redării și evidențierii trăsăturilor psihologice ale modelului.

(https://commons.wikimedia.org/)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Notă: se acordă 10 puncte din oficiu. Timp de lucru: 50 de minute. Succes!

Citește textul de mai jos pentru a putea răspunde cerințelor formulate.

Numele meu e Olga Tomescu și am doisprezece ani (de fapt, aproape treisprezece, dar mai e puțin până atunci). Sunt în clasa a șasea. Sunt slăbănoagă, am o claie de păr roșcat veșnic răzvrătit și (mi se spune mereu) cea mai indiferentă față din lume. Ah, și am pistrui, mult prea mulți pistrui – mai ales vara, când stau mult la soare. Sunt înnebunită după ciorapii lungi cu dungi orizontale și, în general, cred că sunt foarte șic. Colegele, în schimb, îmi spun mereu că poate n-ar strica dacă aș începe să mă îmbrac din magazine în care se vând haine din secolul nostru. Niște invidioase.

Toată copilăria am crezut că sunt cea mai grozavă, mai frumoasă și mai deșteaptă față din lume – sau cel puțin asta mi-au tot repetat ai mei până am ajuns să-i și cred. În fond, era plauzibil. După ce-am început să merg la școală am văzut că nu chiar toată lumea era de acord, ba erau unii care se credeau *ei* cei mai cei, asta, să fim serioși, n-avea cum să fie adevărat.

(Alex Moldovan, *Olguța și un bunic de milioane*)

Scrie răspunsul pentru fiecare dintre cerințele de mai jos.

1. Încercuiește silaba accentuată din cuvintele „doisprezece” și „răzvrătit”. 10 puncte

doisprezece

răzvrătit

2. Conțin triftong toate cuvintele din seria:

- a. claie, mereu. c. invidioase, erau.
b. credeau, ei. d. mi-au, chiar.

10 puncte

Scrie litera corespunzătoare răspunsului corect: .

3. Gradul de comparație al adjectivului subliniat în secvența „Toată copilăria am crezut că sunt cea mai grozavă, mai frumoasă și mai deșteaptă față din lume.” este:

- a. superlativ absolut de superioritate.
b. superlativ relativ de superioritate.
c. comparativ de inegalitate (de superioritate).
d. pozitiv.

10 puncte

Scrie litera corespunzătoare răspunsului corect: .

4. Enunțul „Sunt slăbănoagă, am o claie de păr roșcat veșnic răzvrătit și (mi se spune mereu) cea mai indiferentă față din lume.” conține, în ordine: